

Projekt

z dnia 18 sierpnia 2020 r.
Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIASTA EŁKU**

z dnia 18 sierpnia 2020 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego
w mieście Ełku na lata 2020 – 2022**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713) oraz art. 2 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 685), w związku z ust. 1 pkt 3 załącznika do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017 - 2022 (Dz. U. z 2017 r. poz. 458) oraz rozdziału VII ust. 1 pkt 1.4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020 (Dz. U. z 2016 r. poz. 1492), Rada Miasta Ełku uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Ochrony Zdrowia Psychicznego w mieście Ełku na lata 2020 - 2022, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Ełku.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i obowiązuje na lata 2020 - 2022

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr.....
Prezydenta Miasta Elku z dnia.....
w sprawie uruchomienia konsultacji projektu
„Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego
w mieście Elku na lata 2020 - 2022”

**PROGRAM OCHRONY ZDROWIA PSYCHICZNEGO
W MIEŚCIE ELKU
na lata 2020-2022**

Elk 2020 rok

Wprowadzenie

Celem Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Gminy Miasta Ełku na lata 2020 – 2022 jest właściwa ocena sytuacji zdrowotnej mieszkańców Ełku. Na tak sformułowany koncept składają się priorytety, które stanowią element kompatybilnych i skutecznych działań. W szczególności dotyczą one zakresu analizy dostępności świadczeń skierowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi, ustalenie obszarów wymagających korekty, aktywizacji i podjęcia działań np.: edukacyjno – promocyjnych kierowanych do wszystkich mieszkańców miasta, które ukierunkowane będą na pogłębianie wiedzy o zdrowiu psychicznym oraz zapobieganie stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin.

Jednym z kluczowych założeń niniejszego Programu jest także stworzenie optymalnych warunków egzystencjalnych dla osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi. Maksymalne wykorzystanie przez nich potencjału zdolności i własnej aktywności dla osiągnięcia adekwatnej do personalnych możliwości – samodzielności życiowej, jest jednym z najbardziej pożądaných efektów wdrożenia działań niniejszego Programu. Niezmiernie istotne jest także permanentne podnoszenie świadomości społecznej o problemach osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi, mieszkańców Ełku i zapewnienia im godnego, możliwie pełnego i równoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Gminy Miasta Ełku na lata 2020 – 2022 opracowany został na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020 (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz.1916), Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 458), którego główne cele sformułowane zostały w następującym brzmieniu:

- zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi kompleksowej, wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
- kształtowanie wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, w szczególności zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.

W celu opracowania niniejszego Programu, Zarządzeniem Nr 385.2019 Prezydenta Miasta Ełku z dnia 24 grudnia 2019 r., powołany został Zespół ds. opracowania Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w mieście Ełku na lata 2020 – 2022 oraz koordynującego działania i monitorującego realizację zadań dotyczących promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych na terenie miasta Ełku.

Program wyznacza kierunki działania Gminy Miasta Ełku w zakresie profilaktyki i poprawy stanu zdrowia psychicznego mieszkańców, zaspakajania ich potrzeb oraz organizacji opieki zdrowotnej na lata 2020-2022. Ponadto wyznacza on kierunki i działania w obszarze zdrowia psychicznego ze szczególnym uwzględnieniem działań dotyczących chorób psychicznych i profilaktyki zdrowia psychicznego.

I. Podstawa prawna.

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 poz. 506 z późn. zm).
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2019 r. poz. 730 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1172 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz.1507 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2019 poz. 1373 z późn. zm.).
- Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020 (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz.1916 z późn. zm).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 (Dz. U. z 2017 r. poz.458 z późn. zm).
- Regulamin Organizacyjny Urzędu Miasta Ełku nadanego Zarządzeniem Nr 723/2012 Prezydenta Miasta Ełku z dnia 1 sierpnia 2012 (z późn. zm.).

II. Ogólna charakterystyka miasta Elku.

Elk położony jest w północno – wschodniej części województwa warmińsko – mazurskiego, na Pojezierzu Elckim, które stanowi część Pojezierza Mazurskiego.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2018 r. w Elku liczył 61 928 mieszkańców, w tym 32 166 kobiet i 29 762 mężczyzn.

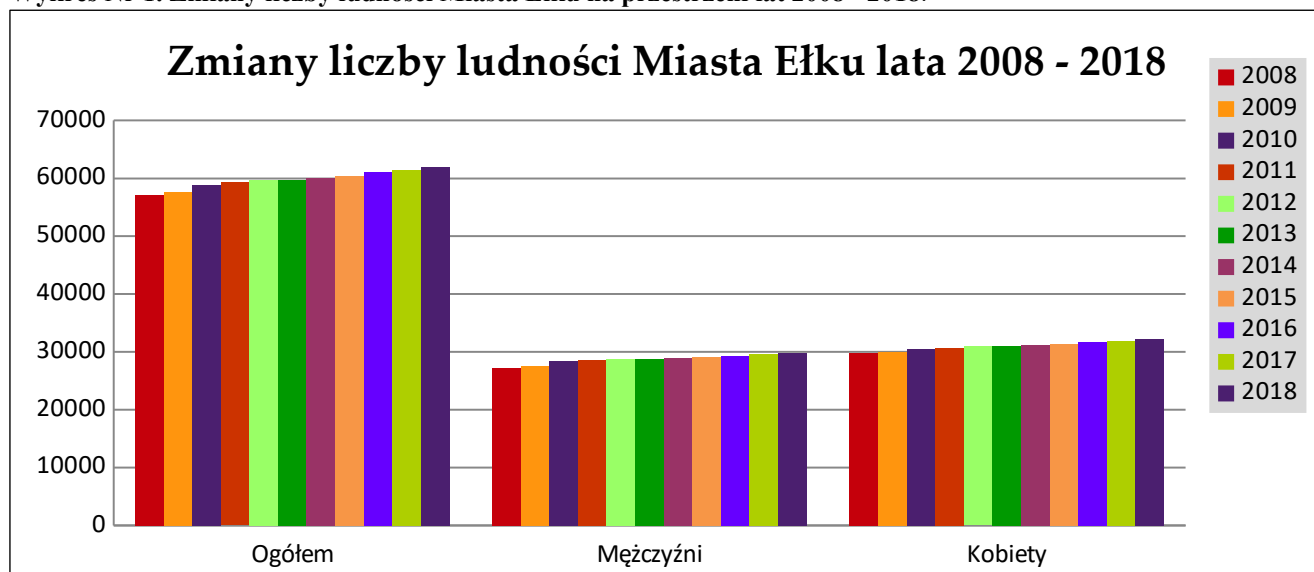
Tabela Nr 1. Zmiany liczby ludności Miasta Elku na przestrzeni lat 2008 - 2018 z podziałem na płeć.

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem	57 129	57 579	58 934	59 274	59 646	59 790	60 103	60 462	61 074	61 523	61 928
Mężczyźni	27 306	27 518	28 398	28 563	28 709	28 802	28 977	29 142	29 371	29 598	29 762
Kobiety	29 823	30 061	30 536	30 711	30 937	30 988	31 126	31 320	31 703	31 925	32 166

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczebna przewaga kobiet w strukturze liczby ludności naszego miasta, odpowiada trendom, które zarysowały się w polskim społeczeństwie. W naszym kraju, w ogólnej liczbie ludności (38 411 148) nadal przeważają kobiety – stanowią one ok. 52% ogółu mieszkańców. Zgodnie z danymi przedstawionymi przez Główny Urząd Statystyczny na 100 mężczyzn przypadło 107 kobiet¹.

Wykres Nr 1. Zmiany liczby ludności Miasta Elku na przestrzeni lat 2008 - 2018.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za lata 2008 – 2018.

1 Ludność, Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2018r. Stan w dniu 31 XII, Informacje statystyczne, Główny Urząd Statystyczny, s.11.

Analizując sytuację demograficzną na przestrzeni ostatnich lat w mieście Elku, należy zwrócić szczególną uwagę na przyrost naturalny ogółem oraz urodzenia żywe z podziałem na płeć. Czynnikiem ten jest niezmiernie istotny, gdyż wpływa na zmianę liczby i strukturę ludności. W poniższej tabeli zaprezentowane zostały wartości osiągnięte na przestrzeni lat 2008 – 2018 (dane GUS za rok 2019 nie są jeszcze dostępne).

Tabela Nr 2 Przyrost naturalny ogółem oraz urodzenia żywe w mieście Elku z podziałem na płeć w latach 2008 – 2018

Przyrost naturalny ogółem (p.n)																					
Urodzenia żywe	2008	2009	p.n	2010	p.n	2011	p.n	2012	p.n	2013	p.n	2014	p.n	2015	p.n	2016	p.n	2017	p.n	2018	p.n
Ogółem	645	683		606		591		535		502		533		598		553		668		628	
Mężczyźni	335	360	260	322	208	293	159	267	120	277	33	281	123	303	123	263	72	346	142	310	125
Kobiety	310	323		284		298		268		225		252		295		290		322		318	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przyrost naturalny jest różnicą pomiędzy liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów. Na przestrzeni lat 2008 – 2018 najniższy przyrost naturalny w naszym mieście odnotowano w 2013 r. (33 urodzenia żywe), zaś najwyższy – w roku 2009 (260 urodzeń żywych). Stosunkowo od roku 2009 do roku 2011 przyrost naturalny utrzymywał się na najwyższym poziomie. W roku 2017 również wykazał tendencję wzrostową (142 urodzenia żywe).

Dla lepszego zobrazowania całości sytuacji demograficznej, w poniższej tabeli przedstawione zostało porównanie w zakresie zgonów ogółem oraz przyrostu naturalnego ogółem z podziałem na płeć w latach 2008 – 2018.

Tabela Nr 3 Zgony ogółem oraz przyrost naturalny ogółem w mieście Elku z podziałem na płeć w latach 2008 – 2018.

Przyrost naturalny ogółem (p.n)																					
Zgony	2008	2009	p.n	2010	p.n	2011	p.n	2012	p.n	2013	p.n	2014	p.n	2015	p.n	2016	p.n	2017	p.n	2018	p.n
Ogółem	423	423		398		432		415		469		410		475		481		526		503	
Mężczyźni	231	229	260	229	208	244	159	231	120	267	33	217	123	264	123	252	72	279	142	258	125
Kobiety	192	194		169		188		184		202		193		211		229		247		245	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Utrzymująca się na względnie trwałym i wysokim poziomie liczba mieszkańców miasta Elku, a także dodatni przyrost naturalny niewątpliwie wiążą się z polityką prowadzoną przez elcki samorząd. Działania ukierunkowane na wzmacnianie pozytywnej roli rodziny przekładają się na standard oraz jakość życia mieszkańców Elku. Kwestie związane z aktywnością w zakresie dbałości o rodzinę – jako potencjału społecznego, są dla władz samorządowych kluczowe. Funkcjonowanie Elckiej Karty Rodziny 3+, Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny, Karty Seniora, a także podejmowanie szeregu działań mających na celu promowanie pozytywnych wzorców rodziny (festyny, pikniki rodzinne, szczepienia przeciwko grypie, pneumokokom itp.), stanowią podstawę, a jednocześnie asumpt do rozwoju i wprowadzania kolejnych rozwiązań w tym zakresie.

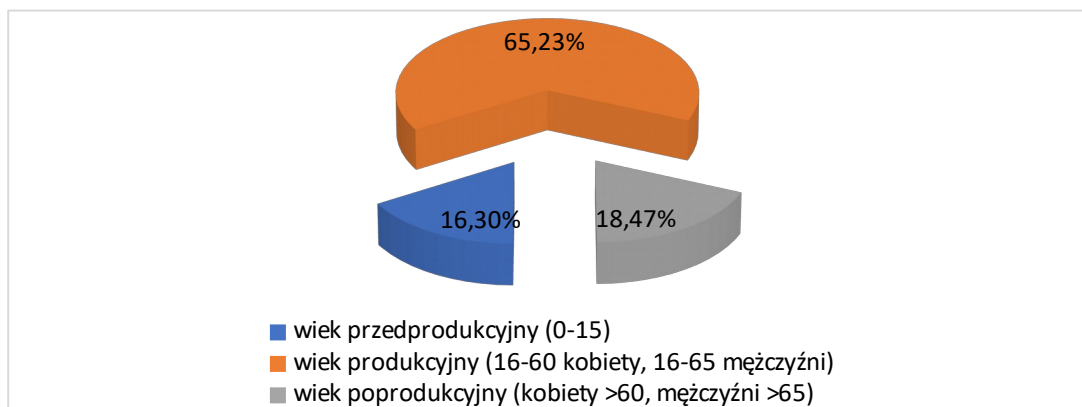
Struktura wiekowa ludności jest niezmiernie istotna, gdyż wpływa na poziom posiadanego potencjału demograficznego miasta. Jest także jednym ze znaczących determinantów warunkujących kształtowanie się przyszłych trendów płodności i umieralności. Aspekt społeczno – ekonomiczny, który determinowany jest przez tę zmienną, wpływa na sytuację rynku pracy, ochronę zdrowia, ale także sytuację socjalną mieszkańców miasta. Osoby będące w wieku produkcyjnym określają wielkość zasobów pracy oraz rozmiary zatrudnienia. W efekcie czego stanowią one ważny element siły produkcyjnej. Ludność miasta Elku w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym na przestrzeni lat 2008 – 2018 prezentuje poniższa tabela.

Tabela Nr 4. Struktura mieszkańców Elku z podziałem na grupy ekonomiczne i wiek (w %).

Rok	Ludność Miasta Elku w wieku:		
	Przedprodukcyjnym do 14 lat (%)	Produkcyjnym od 15 do 59/64 lat (%)	Poprodukcyjnym powyżej 60/65 lat (%)
2008	16,32	71,51	12,16
2009	20,70	66,80	12,50
2010	20,40	66,80	12,80
2011	20,38	66,87	12,75
2012	16,05	69,58	14,37
2013	15,95	68,95	15,10
2014	19,50	64,70	15,80
2015	19,48	64,04	16,48
2016	15,94	66,86	17,20
2017	16,20	66,01	17,80
2018	16,30	65,22	18,47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 2 Ludność Elku w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w roku 2018 (opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS za 2018r

Dokonując analizy struktury mieszkańców Elku z podziałem na grupy ekonomiczne, należy w szczególności zwrócić uwagę na ludność znajdującą się w wieku produkcyjnym. To właśnie ta grupa ma zasadniczy wpływ na kształtowanie się zasobów rynku pracy na terenie miasta.

Wzrost liczby mieszkańców daje miastu potencjał w postaci zasobów ludzkich. Oznacza to, że ma ono szansę na prężny rozwój. Należy zaznaczyć, że wzrost liczby mieszkańców miasta jest jednym z procesów urbanistycznych, który ma wpływ na sytuację społeczną oraz ekonomiczną miasta, dlatego też zdaje się on być głównym determinantem jego rozwoju.

Analiza sytuacji gospodarczej jasno wskazuje na to, że Ełk jest miastem o znaczeniu subregionalnym w województwie warmińsko - mazurskim. Jest to trzeci ośrodek miejski pod względem liczby ludności. Miasto koncentruje funkcje społeczno - gospodarcze o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym, zapewnia dostęp do usług publicznych wyższego rzędu w uzupełnieniu do ośrodków wojewódzkiego (Olsztyn) i regionalnego (Elbląg), uczestniczy w równoważeniu procesów rozwojowych. Ełk spełnia rolę centralnego ośrodka miejskiego w podregionie ełckim NUTS III (zgodnie z Nomenklaturą Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych – NUTS, województwo dzieli się na trzy podregiony: elbląski, olsztyński i ełcki). Sytuacja społeczno - gospodarcza Elku ma zatem szczególne znaczenie, gdyż wpływa nie tylko na sytuację ełczan, ale całego regionu, determinując jego dalszy rozwój.

Pod względem rozwoju i potencjału miast powiatowych **Ełk został scharakteryzowany jako ośrodek miejski II poziomu**, obok Elbląga, Iławy i Ostródy (I poziom – Olsztyn). Ośrodki II stopnia cechują się najwyższym, po Olsztynie, potencjałem rozwojowym, pełniąc

funkcje ośrodków społeczno - gospodarczych o znaczeniu regionalnym i w pewnym stopniu ponadregionalnym. Ełk jest miastem o najkorzystniejszej sytuacji demograficznej spośród wszystkich miast województwa, a także jedynym miastem o korzystnej prognozie demograficznej.

Reasumując, w Ełku utrzymuje się dość trwała tendencja wzrostowa, jeżeli chodzi o liczbę mieszkańców. Jest to spowodowane dodatnim przyrostem naturalnym oraz dodatnim wskaźnikiem liczby urodzeń żywych. Nie bez znaczenia pozostają także migracje w ruchu wewnętrznym, a także migracje zagraniczne. Największą grupę społeczną stanowią osoby w wieku produkcyjnym, w których procentowy udział zarejestrowanych osób bezrobotnych ulega spadkowi. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym wzrasta, natomiast w bieżącym roku sprawozdawczym liczba osób w wieku poprodukcyjnym – spada.

Sytuacja gospodarcza miasta Ełku przy uwzględnieniu postępujących procesów demograficznych, powoduje wzrost suburbanizacji i daje pozytywne prognozy na przyszłość.

III. Zdrowie psychiczne.

Problem dotyczący zdrowia psychicznego jest jednym z najczęściej występujących wśród polskiego społeczeństwa. Pomimo szeregu podejmowanych działań interwencyjnych – nadal stanowi on palącą dolegliwość, której skala w zaskakującym tempie wzrasta.

Poruszając problematykę zdrowia psychicznego należy podkreślić, że jest ono wartością, która podlega konstytucyjnej ochronie. Zdrowie psychiczne jest bowiem fundamentem, dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa.

W literaturze przedmiotu termin „zdrowia psychicznego” doczekał się licznych interpretacji. Mnogość jego ujęcia nie stanowi o niezgodności autorów w kwestii jego interpretacji, a o różnorodności i wieloaspektowości definicyjnej perspektywy, która zależna jest od dziedziny danej nauki.

W niniejszym Programie wskazane jest przytoczenie interpretacji „zdrowia psychicznego” z punktu widzenia nauk medycznych. Tak rozpatrywane zagadnienie

definiowane jest jako stan wolny od zaburzeń psychicznych, czyli takie zachowanie człowieka, które pozbawione jest zakłóceń czynności psychicznych.

Mając na uwadze powyższe, warto jest wspomnieć o Światowej Organizacji Zdrowia (ang. World Health Organization, WHO), która działa w ramach ONZ, a jej naczelnym zadaniem jak sama nazwa wskazuje jest ochrona zdrowia. WHO definiuje pojęcie „zdrowia” jako brak choroby lub kalectwa z równoczesnym dobrostanem psychicznym, fizycznym i społecznym. Karta Ottawska interpretuje zdrowie jako naczelną wartość, która niezbędna jest do osiągnięcia optymalnego dobrostanu na trzech płaszczyznach: fizycznej, psychicznej oraz społecznej².

Według raportu WHO z 2001 r. zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania są chorobami dotykającymi 25% ludzi w różnych okresach życia. Ich uniwersalny charakter sprawia, iż dotyczą ludzi bez względu na płeć, miejsce zamieszkania czy też status materialny. W 2002 r. schorzenia neuropsychiatryczne były przyczyną jednej czwartej wszystkich przypadków chorób i przedwczesnych zgonów w Europie, przy czym depresja była drugą co do częstości przyczyną niepełnosprawności, tuż po niedokrwiennej chorobie serca. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) depresja jest w czołówce najczęściej występujących chorób na świecie. Według prognoz do 2020 roku będzie na drugim miejscu wśród najczęstszych chorób, a do 2030 roku – na pierwszym. Na depresję choruje na świecie około 350 mln ludzi. W Polsce cierpi na nią prawdopodobnie około 1,5 mln osób. Depresja jest najczęściej diagnozowana w wieku 20-40 lat³.

Przeprowadzone w Polsce, w roku 2012 badania epidemiologiczne zaburzeń psychicznych EZOP pokazują, że u 23,4% osób z badanej populacji (co obejmuje ok. 6 mln mieszkańców można było rozpoznać jedno zaburzenie psychiczne w ciągu życia. Ponadto, u badanych w grupie wiekowej 18 – 64 lata aż 20 – 30% osób doświadczyło problemów związanych z obniżeniem nastroju, aktywności, a także stanu przewlekłego lęku i drażliwości⁴.

Jak wynika z badań prowadzonych przez EZOP, najczęstszym rodzajem zaburzeń występujących w populacji są zaburzenia lękowe. Dotyczy to średnio co szóstej osoby w danej populacji, zaś jedna osoba na dziesięć ma problem z zaburzeniami nastroju – głównie

2 L. Gromulska, *Zdrowie psychiczne w świetle dokumentów Światowej Organizacji Zdrowia*, s. 127.

3 Tamże, s. 127 - 130

4 *Ochrona zdrowia psychicznego w Polsce: wyzwania, plany, bariery, dobre praktyki. Raport RPO*, Warszawa 2014, s. 11.

depresją. Należy podkreślić, iż 7% osób boryka się z bezsennością, natomiast 4% badanej populacji – z uzależnieniami. Część z nich nie wpływa istotnie na zakres funkcjonowania, jednak znacząco obniża jakość życia, w efekcie czego doprowadzić może do powstania niepełnosprawności. Należy pamiętać, iż zaburzenia psychiczne i choroby neurologiczne odpowiedzialne są za 1/4 ogółu przyczyn niepełnosprawności. Niepełnosprawność zdeterminowana jest głównie przez cztery wiodące choroby, a mianowicie: depresję, otępienie, uzależnienie od alkoholu oraz udar⁵.

Z najnowszych oszacowań IHME wynika, że w 2016 r. w krajach UE conajmniej jedna osoba na sześć (17,3 proc.) borykała się z problemem zdrowia psychicznego, co przekłada się na prawie 84 mln osób. Do najczęstszych zaburzeń psychicznych w krajach UE zalicza się zaburzenia lękowe, na które według szacunkowych danych cierpi 25 mln ludzi (5,4 proc. populacji), a następnie zaburzenia depresyjne, które dotyczą ponad 21 mln osób (4,5 proc. populacji). Szacuje się, że 11 mln ludzi na terenie UE (2,4 proc.) cierpi na zaburzenia związane z używaniem narkotyków i alkoholu. Na poważne choroby psychiczne, jak np. zaburzenia dwubiegunowe, cierpi prawie 5 mln osób (1,1 proc. populacji), podczas gdy zaburzenia z kręgu schizofrenii dotyczą kolejnych 1,5 mln osób (0,3 proc.)⁶

Reasumując, zaburzenia psychiczne to jedno z największych zagrożeń zdrowotnych współczesnego świata. Według konsultanta krajowego w dziedzinie psychiatrii prof. Piotra Gałęckiego - jedna na 100 osób ma schizofrenię, trzy na 100 – chorobę afektywną dwubiegunową, 12 na 100 – depresję, 20 na 100 – zaburzenia lękowe. Co najmniej 1/4 dorosłych mieszkańców Polski doświadcza przynajmniej jednego kryzysu psychicznego w życiu⁷.

Zadania systemu ochrony zdrowia psychicznego to z jednej strony działania profilaktyczne, z drugiej zaś identyfikacja i diagnoza zaburzeń, zapewnienie efektywnej opieki dostosowanej do potrzeb osoby leczonej, zapewnienie działań zmierzających do redukcji stresu pacjenta i jego rodziny, osób bliskich, następnie działania edukacyjne adresowane do osób z zaburzeniami psychicznymi, jak też ich rodzin, zapobieganie niepełnosprawności, samouszkodzeniom, samobójstwom, instytucjonalizacji. Problemy dotyczące zdrowia psychicznego są bardzo częste we współczesnym świecie. Większość osób

5 Tamże, s. 11-12.

6 <https://www.termedia.pl/mz/-Nie-zdrowie-psychiczne,35811.html> (dostęp, dn. 6 lutego 2020 r., godz. 8.50)

7 P. Gałęcki, A. Szulc, *Psychiatria*, Wrocław 2018, s. 159 – 188.

z zaburzeniami psychicznymi nie korzysta z opieki zdrowotnej gdyż są nieświadome, że potrzebują pomocy.

Choroby psychiczne są wciąż tematem tabu w debacie społecznej, nadal generują również wysokie koszty dla systemu opieki zdrowotnej – dotyczą też coraz większej liczby osób.

Z uwagi na to, że zdrowie psychiczne jest jednym z najważniejszych zasobów współczesnego społeczeństwa, a jego utrzymanie i przywracanie jest ciągle dużym wyzwaniem, powinno ono być częściej zainteresowaniem specjalistów w zakresie zdrowia publicznego, promocji zdrowia, a także osób, których decyzje i działania mają wpływ na zdrowie. Zaburzenia psychiczne są narastającym problemem – nie tylko w Polsce, ale i na całym świecie. Dlatego też wspieranie działań ukierunkowanych na efektywną profilaktykę zdrowia psychicznego oraz jego promocję powinny stać się trwałym elementem skonsolidowanego systemu działań, którego celem jest podniesienie jakości życia, a także poprawę zdrowia.

IV. Diagnoza środowiskowa osób z zaburzeniami psychicznymi zamieszkujących na terenie miasta Elku.

Zaburzenia psychiczne należą do najczęstszych problemów zdrowotnych, chociaż nie zawsze osoby na nie cierpiące korzystają z pomocy lekarskiej.

Zgodnie z art. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, mówiąc o osobach z zaburzeniami psychicznymi mamy na myśli osoby:

- chore psychicznie (wykazujące zaburzenia psychotyczne);
- upośledzone umysłowo;
- wykazujące inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a które te wymagają świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki.

Zaburzenia na tyle psychicznym dotyczą kobiet i mężczyzn w każdym wieku i ze wszystkich środowisk. Bez skutecznej profilaktyki i leczenia choroby psychiczne mogą wywierać głęboki wpływ na zdolność do funkcjonowania w codziennym życiu, a ich skutkiem jest często pogorszenie zdrowia fizycznego. Dzieci i młodzież z problemami

psychicznymi osiągają słabsze wyniki w nauce i mają gorsze perspektywy zawodowe. Osoby dorosłe z zaburzeniami psychicznymi są mniej wydajne w pracy i bardziej narażone na bezrobocie. Ludzie starsi z problemami na tle psychicznym są w większym stopniu narażeni na życie w izolacji i niższą aktywność w ramach swojej społeczności.

Podstawowym wskaźnikiem stanu zdrowia psychicznego Polaków jest rozpowszechnienie zaburzeń psychicznych rejestrowanych w placówkach psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym związanych z nadużywaniem substancji psychoaktywnych: alkoholu, narkotyków i leków. W Polsce, według danych Ministerstwa Zdrowia, w ciągu 18 lat wskaźnik rejestrowanego rozpowszechnienia zaburzeń wzrósł o 119% (z 1629 do 3571 na 100 tys. ludności) w opiece ambulatoryjnej i o 50% (z 362 do 545 na 100 tys. ludności) w opiece stacjonarnej.

Zarówno na terenie miasta Ełku, jak i całego powiatu ełckiego jednym z problemów jest bezrobocie. Zjawisko to generuje i bezpośrednio wpływa na jakość życia mieszkańców Ełku. Efektem bezrobocia są niskie dochody w gospodarstwach domowych i systematyczne korzystanie z pomocy społecznej. Brak zatrudnienia nie pozwala wielu rodzinom i osobom na zaspokojenie podstawowych potrzeb, które konieczne są do ich samodzielnej egzystencji.

Zjawisko bezrobocia przyczynia się do pogorszenia bytu i stanu psychofizycznego poszczególnych jednostek i całych rodzin. Jest też przyczyną powstawania dysfunkcji w rodzinach, które zagrożone są różnego rodzaju patologiami, wśród których na głównym miejscu występują alkoholizm i narkomania. Szczególną grupę osób narażonych na wykluczenie społeczne stanowią dzieci i młodzież. Dlatego też należy dążyć do ułatwienia im, a także osobom wykluczonym oraz zagrożonym wykluczeniem społecznym dostępu do wysokiej jakości opieki zdrowotnej i usług socjalnych, umożliwiających integrację społeczną oraz aktywizację społeczno – zawodową.

Miasto Ełk umożliwia mieszkańcom korzystanie z różnorodnej opieki specjalistycznej. Na terenie Ełku funkcjonują zarówno publiczne, jak i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej świadczące usługi w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. Mieszkańcy miasta mają możliwość korzystania ze świadczeń specjalistycznych, rehabilitacyjnych i leczenia szpitalnego oraz stomatologicznego. Na terenie miasta funkcjonują dwa szpitale:

- 1 Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką SPZOZ w Lublinie Filia w Ełku,

- Szpital „Pro – Medica” w Ełku Sp. z o.o.

Nadmienić należy, iż w żadnej z powyższych placówek nie ma oddziału specjalizującego się w psychiatrii. Osoby z zaburzeniami psychicznymi to bardzo często przypadki odseparowywane od społeczeństwa, dyskryminowane, pomijane przy jakichkolwiek działaniach, zarówno wewnątrz rodziny, jak i w społecznościach lokalnych. Bardzo często są to osoby stygmatyzowane, postrzegane przez otoczenie jako gorsze, mniej wydajne i nieprzewidywalne. Swoją osobą wywołują lęk i skrępowanie, gdyż zdecydowana większość społeczeństwa reaguje strachem, który bardziej spowodowany jest brakiem wiedzy w zakresie postępowania z osobami z zaburzeniami psychicznymi, aniżeli samym ich zachowaniem. Na skutek swojej sytuacji zdrowotnej osoby te często żyją na pograniczu społecznej egzystencji. Ich sytuacja materialna i problemy z podjęciem zatrudnienia przekładają się na jakość i standard życia. Dotyczy to również korzystania z systemu wsparcia, a także świadczonych na terenie miasta Ełku usług. Przyznać należy, iż usługi te są dość rozległe. Posiadają obszerny konglomerat możliwości. Niemniej jednak – obszar i ich zakres nie jest adekwatny do dostępu.

Osoby z zaburzeniami psychicznymi nierzadko borykają się z trudną sytuacją finansową. Życie na poziomie minimum socjalnego definiuje ich możliwości związane z dostępem do usług. Na skutek ich sytuacji zdrowotnej – realnym problemem staje się podjęcie zatrudnienia. Słowem, status ekonomiczny i społeczny osób z zaburzeniami psychicznymi jest bardzo niski.

Osoby z zaburzeniami psychicznymi zamieszkałe na terenie Ełku mogą zwrócić się o pomoc do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ełku. Mogą ją uzyskać także w środowiskowych domach samopomocy i zakładach opiekuńczo – leczniczych, w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, w domach pomocy społecznej, a także w placówkach rehabilitacyjnych (w tym w warsztatach terapii zajęciowej) i formach zakwaterowania chronionego (mieszkania chronione). Wszystkie wymienione placówki oferują różnego rodzaju pomoc o charakterze bytowym, mieszkaniowym, rehabilitacyjnym.

Na terenie miasta Ełku jest zbyt małe zatrudnienie terapeutów rodzinnych i dziecięcych, a przede wszystkim brak psychiatrii dziecięcego. Istnieje zatem realna potrzeba rozszerzenia i usprawnienia wsparcia rodziny, dzieci oraz młodzieży. Niewystarczająca dostępność lekarzy specjalistów psychiatrów (również dziecięcych), psychologów

dziecięcych i terapeutów dziecięcych może bowiem w przyszłości doprowadzić do znacznego ograniczenia dostępności do świadczeń specjalistycznych.

Placówki i instytucje świadczące pomoc w zakresie zdrowia psychicznego dla mieszkańców Elku:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elku.

Z informacji uzyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elku szacunkowa liczba osób niepełnosprawnych ogółem, z wyróżnieniem osób dotkniętych chorobami psychicznymi, korzystających ze stałych form pomocy społecznej kształtuje się następująco:

Tabela Nr 5. Dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych oraz osób z zaburzeniami psychicznymi, korzystających ze stałych form pomocy społecznej udzielanej przez MOPS w Elku, w latach 2016 - 2019

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elku				
Lata	Liczba ogólna Osób	W tym kobiety	W tym mężczyźni	W tym dzieci
Liczba osób niepełnosprawnych ogółem w latach 2016-2019	761	352	322	87
W tym liczba osób z zaburzeniami psychicznymi	448	247	159	42

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elku

Dla porównania - w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu ełckiego sytuacja kształtuje się w sposób następujący:

Tabela Nr 6. Dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych oraz osób z zaburzeniami psychicznymi, korzystających ze stałych form pomocy społecznej udzielanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Prostkach, w latach 2016 - 2019

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Prostkach		
Lata	Liczba osób niepełnosprawnych	w tym z zaburzeniami psychicznymi
2016	107	14
2017	92	16
2018	76	13
2019	60	16

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Prostkach

Tabela Nr 7. Dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych oraz osób z zaburzeniami psychicznymi, korzystających ze stałych form pomocy społecznej udzielanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Elku, w latach 2016 - 2019

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Elku		
Lata	Liczba osób niepełnosprawnych	w tym z zaburzeniami psychicznymi
2016-2019	197	11

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Elku

Tabela Nr 8. Dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych oraz osób z zaburzeniami psychicznymi, korzystających ze stałych form pomocy społecznej udzielanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starych Juchach, w latach 2016 - 2019

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starych Juchach		
Lata	Liczba osób Niepełnosprawnych	w tym z zaburzeniami psychicznymi
2016-2019	139	36

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starych Juchach

Brak danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kalinowie, ponieważ w latach 2016-2019 nie prowadził i nie prowadzi bazy danych dotyczących liczby osób niepełnosprawnych w tym z zaburzeniami psychicznymi.

2. Poradnia Rodzinna przy Urzędzie Miasta Elku

Poradnia Rodzinna udziela nieodpłatnie porad i wsparcia mieszkańcom Elku. Mieści się ona w Elckim Centrum Rewitalizacji Społecznej „Stajnia” w Elku przy ul. Kościuszki 27 A, które jest kluczowym miejscem udzielania stacjonarnej, specjalistycznej i nieodpłatnej pomocy dla mieszkańców Elku. Ponadto w Elckim Centrum Rewitalizacji Społecznej odbywają się szkolenia oraz realizowane są programy z zakresu profilaktyki przeciwdziałania uzależnieniom. Budynek, w którym mieści się Poradnia Rodzinna dysponuje bowiem odpowiednim zapleczem lokalowym, a także wyposażeniem pomieszczeń, które umożliwiają sprawną realizację działań założonych w niniejszym Programie.

Celem Poradni Rodzinnej jest zaspakajanie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego poprzez:

1. Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży w zakresie umiejętności społecznych i dojrzałości emocjonalnej.
2. Zapobieganie problemom emocjonalnym dzieci i młodzieży.
3. Zapobieganie zachowaniom dysfunkcyjnym dzieci i młodzieży, w tym agresji i przemocy.
4. Przeciwdziałanie uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży od tytoniu, alkoholu, środków psychoaktywnych, hazardu, uzależnieniom behawioralnym.
5. Zapobieganie przemocy w rodzinie.
6. Wyrównywanie szans życiowych u dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych.
7. Wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny.
8. Prowadzenie edukacji prozdrowotnej i promowanie zdrowia psychicznego wśród uczniów, rodziców i nauczycieli.
9. Wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji szkoły w zakresie problematyki prorodzinnej.

10. Udzielanie pomocy psychologicznej rodzinie m.in. poprzez uaktywnianie jej członków w rozwiązywanie problemów rodziny.
11. Udzielanie pomocy młodzieży w rozwiązywaniu problemów okresu dojrzewania.
12. Pomoc psychoterapeutyczna osobom z zaburzeniami odżywiania się (anoreksja, bulimia).
13. Pomoc terapeutyczna osobom uzależnionym od alkoholu.
14. Pomoc terapeutyczna członkom rodzin, w których występują problemy uzależnień.
15. Podejmowanie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych na rzecz osób i instytucji.
16. Wspieranie nauczycieli i pracowników instytucji współdziałających z Poradnią Rodzinną w pełnieniu ich roli.
17. Współpraca z innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny i jej członków w zakresie rozwiązywania jej problemów.

Poradnia Rodzinna realizuje swoje zadania w następujących formach:

1. Poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne i prawne dla dorosłych, dzieci i młodzieży.
2. Terapia indywidualna i grupowa dla dorosłych, dzieci i młodzieży.
3. Terapia/konsultacje rodzinna i małżeńska.
4. Warsztaty i treningi psychoedukacyjne.
5. Konsultacje.
6. Interwencje kryzysowe.
7. Mediacje rodzinne.
8. Doradztwo.
9. Grupa DDA oraz grupa kobiet współzależnionych.
10. Wsparcie dla rodziców i pomoc dla dzieci z FASD.

3. Środowiskowe Domy Samopomocy

Środowiskowe Domy Samopomocy są obecnie najlepszą formą wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin. ŚDS działające na obszarze pomocy społecznej są bardzo istotnym elementem oparcia społecznego dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Prowadzona w nich terapia społeczna pozwala uczestnikom znaleźć swoje miejsce w lokalnym środowisku i w grupie rówieśniczej. ŚDS

umożliwiają korzystanie ze wszystkich oferowanych form terapii zajęciowej, które mają ogromny wpływ na codzienne funkcjonowanie uczestnika. Zapobiega to wykluczeniu społecznemu tej grupy osób niepełnosprawnych. Dzięki utworzonym placówkom na terenie powiatu ełckiego skierowanych do osób z niepełnosprawnością intelektualną, rodziny osób chorych mogą w miarę możliwości „normalnie” funkcjonować.

Gmina Miasto Ełk prowadzi dwa Środowiskowe Domy Samopomocy. Są to jednostki organizacyjne miasta:

- **Środowiskowy Dom Samopomocy „Pod Kasztanami” w Ełku** – placówka dziennego pobytu dla osób dorosłych z zaburzeniami psychicznymi.

Liczba miejsc: 40

- **Środowiskowy Dom Samopomocy „Lawendowy Zakątek” w Ełku** – placówka przeznaczona dla osób przewlekle psychicznie chorych, osób z niepełnosprawnością intelektualną, osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych.

Liczba miejsc: 38 + 4 z całodobowym pobytem

Nadmienić należy, iż na terenie powiatu ełckiego funkcjonują następujące jednostki działające w zakresie omawianego obszaru. Należą do nich:

- **Dom Pomocy Społecznej w Nowej Wsi Ełckiej** - jednostka organizacyjna Powiatu Ełckiego przeznaczona dla osób dorosłych przewlekle psychicznie chorych, nie wymagających leczenia szpitalnego, a jedynie stałej opieki lekarskiej i pielęgniarskiej, w tym psychiatrycznej.

Liczba miejsc 280

- **Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci „Tęczowy Dom” w Ełku** – ośrodek kompleksowej opieki i rehabilitacji dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym (umiarkowanym, znacznym i głębokim) lub/i sprzężonymi niepełnosprawnościami. Prowadzony jest przez Zgromadzenie Sióstr Benedyktyn Misjonarek w Ełku.

Liczba miejsc: 110

- **Środowiskowy Dom Samopomocy „Tęczowy Dom” w Ełku**, który również prowadzi Zgromadzenie Sióstr Benedyktyn Misjonarek.

Liczba miejsc: 50

- **Dom Pomocy Społecznej „Lili” w Golubiach** – jednostka organizacyjna o zasięgu ponadlokalnym. Organem prowadzącym jest Mazurska Wspólnota Gospodarcza Sp. z o.o. w Golubiach. Przeznaczony jest dla osób dorosłych, obu płci, przewlekle psychicznie chorych, nie wymagających leczenia szpitalnego.

Liczba miejsc: 100

- **Dom Pomocy Społecznej MISERICORDIA w Elku** – prowadzony jest przez Caritas Diecezji Ełcką. Placówka dziennego pobytu dla osób dorosłych, starszych somatycznie chorych. Świadczone są usługi bytowe, opiekuńcze i wspomagające, uwzględniające indywidualne potrzeby osób starszych.

Liczba miejsc: 71

- **Środowiskowy Dom Samopomocy w Nowej Wsi Ełckiej** – jednostka organizacyjna Powiatu Ełckiego przeznaczona dla dorosłych osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym: przewlekle psychicznie chorych, niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym, a także lekkim, jeżeli jednocześnie występują inne zaburzenia, zwłaszcza neurologiczne, wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych, z wyłączeniem osób czynnie uzależnionych od środków psychoaktywnych.

Liczba miejsc: 40 dziennego pobytu + 4 z całodobowym pobytom.

4. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Elku

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla powiatu ełckiego funkcjonuje przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Elku i orzeka o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności i wskazaniach do ulg i uprawnień.

Z informacji uzyskanych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Elku sytuacja osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi na terenie powiatu ełckiego w poszczególnych latach kształtowała się następująco:

Tabela Nr 9. Sytuacja osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi na terenie powiatu elckiego w poszczególnych latach

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Elku					
Lata	Osoby niepełnosprawne z zaburzeniami psychicznymi (ilość wydanych orzeczeń osobom z zaburzeniami psychicznymi)	Dzieci i młodzież do lat 16	Dzieci i młodzież powyżej lat 16	Mężczyzna	Kobieta
2016	187	43	144	110	77
2017	209	44	165	135	74
2018	210	51	159	127	83
2019	125	41	84	83	42

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Elku.

5. Poradnie Zdrowia Psychicznego.

Na terenie miasta Elku oraz powiatu elckiego funkcjonują poradnie, które zajmują się poradami lekarskimi dla osób z zaburzeniami nerwowymi, lękowymi, depresyjnymi, uzależnieniem alkoholowym, schorzeniami z grupy psychoz i innymi zaburzeniami psychicznymi.

Tabela Nr 10. Kadra psychiatryczna udzielająca świadczenia w powiecie elckim w latach 2016 - 2019

Kadra psychiatryczna udzielająca świadczenia w powiecie elckim				
Personel kartoteka zawód/specjalność nazwa	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Lekarz specjalista psychiatrii	7	5	5	4
Psycholog	7	9	11	11
Psycholog kliniczny	0	1	1	1
Specjalista Psychoterapii Uzależnień	11	12	12	11
Ogółem:	25	24	26	24

Źródło: Warmińsko – Mazurski Oddział Wojewódzki NFZ w Olsztynie

Porady lekarskie udzielone w specjalistycznej ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w Poradniach Zdrowia Psychicznego w mieście Ełku:

- Poradnia Zdrowia Psychicznego w Ełku ul. Kochanowskiego 68A, która świadczy usługi medyczne w zakresie diagnostyki oraz leczenia zaburzeń i problemów psychicznych (schizofrenia, zaburzenia schizotypowe i urojeniowe, zaburzenia behawioralne, zaburzenia nastroju afektywne, zaburzenia nerwicowe, związane ze stresem i pod postacią somatyczną, zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych.

Tabela Nr 11. Liczba osób objętych opieką oraz ilość porad z zakresu zdrowia psychicznego udzielona w Poradni Zdrowia Psychicznego w Ełku, ul. Kochanowskiego 68 A w latach 2016 - 2019

S.C Zdrowie - Poradnia Zdrowia Psychicznego w Ełku ul. Kochanowskiego 68A		
Lata	Liczba osób objętych opieką	Ilość porad z zakresu zdrowia psychicznego
2016	818	2 266
2017	738	1 650
2018	735	2 250
2019	673 (I półrocze)	832 (I półrocze)

Źródło: S.C Zdrowie - Poradnia Zdrowia Psychicznego w Ełku

- Pomoc bezpośrednią świadczy również Oddział Dzienny Psychiatryczny w Ełku w Ośrodku Terapii Uzależnień na Wileńskiej 25A. Z porad medycznych mogą korzystać tylko i wyłącznie osoby pełnoletnie z wykluczeniem dzieci i młodzieży.

Tabela Nr 12. Liczba osób i udzielonych porad w Oddziale Dziennym Psychiatrycznym w Elku (OTU) w latach 2016 - 2019

OTU Oddział Dzienny Psychiatryczny w Elku	
Lata	Liczba osób i ilość udzielonych porad
2016	91
2017	61
2018	66
2019	28 (stan na 30.06. 2019)

Źródło: OTU Oddział Dzienny Psychiatryczny w Elku

- Pomoc bezpośrednią świadczy również Poradni Zdrowia Psychicznego 1 Wojskowego Szpitala Klinicznego z Polikliniką SPZOZ w Lublinie Filia w Elku.

Tabela Nr 13. Liczba osób objętych opieką psychiatryczną w Poradni Zdrowia Psychicznego 1 Wojskowego Szpitala Klinicznego z Polikliniką SPZOZ w Lublinie Filia w Elku w latach 2016 - 2019

Poradnia Zdrowia Psychicznego z 1 Wojskowego Szpitala Klinicznego z Polikliniką SPZOZ w Lublinie Filia w Elku	
Lata	Liczba osób objętych opieką psychiatryczną, w tym udzielonych porad
2016 r.	1922 osób, którym udzielono 8481 porad
2017 r.	1871 osób, którym udzielono 8131 porad
2018 r.	1864 osób, którym udzielono 7822 porad
2019 r. (I Kw)	1206 osób, którym udzielono 1780 porad

Źródło: Poradnia Zdrowia Psychicznego z 1 Wojskowego Szpitala Klinicznego z Polikliniką SPZOZ w Lublinie Filia w Elku.

6. Narodowy Fundusz Zdrowia – Oddział Wojewódzki w Białymstoku i w Olsztynie

Hospitalizacja, świadczenia ambulatoryjne i stacjonarne udzielone osobom z zaburzeniami psychicznymi w placówkach specjalistycznych poza terenem miasta Ełku (tzw. migracja pacjentów):

- **Podlaski Oddział Wojewódzki NFZ w Białymstoku:**

Tabela Nr 14. Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi z powiatu ełckiego korzystających ze świadczeń ambulatoryjnych poza powiatem ełckim (migracja pacjentów) w latach 2016 - 2019

Narodowy Fundusz Zdrowia Podlaski Oddział Wojewódzki w Białymstoku								
Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi z powiatu ełckiego korzystających ze świadczeń ambulatoryjnych poza powiatem ełckim (migracja pacjentów)								
	2016		2017		2018		2019 (I półrocze)	
	Liczba osób	Liczba udzielonych porad	Liczba osób	Liczba udzielonych porad	Liczba osób	Liczba udzielonych porad	Liczba osób	Liczba udzielonych porad
Szpital Ogólny w Grajewie	49	149	43	183	150	436	113	280
Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Choroszczycy	11	43	11	35	14	49	9	34
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MEDICUS” w Grajewie	95	463	88	382	71	210	0	0
Razem	156	655	142	600	235	695	122	314

Źródło: Podlaski Oddział Wojewódzki NFZ w Białymstoku

Tabela Nr 15. Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi z powiatu elckiego korzystających ze świadczeń stacjonarnych poza powiatem elckim (migracja pacjentów) w latach 2016 - 2019

Narodowy Fundusz Zdrowia Podlaski Oddział Wojewódzki w Białymstoku								
Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi z powiatu elckiego korzystających ze świadczeń stacjonarnych poza powiatem elckim (migracja pacjentów)								
	2016		2017		2018		2019 (I półrocze)	
	dorośli	dziecko	dorośli	dziecko	dorośli	dziecko	dorośli	dziecko
Szpital Ogólny w Grajewie	79	0	85	0	67	0	19	0
Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Choroszczy	39	1	36	0	30	0	16	1
Razem	118	1	121	0	97	0	35	1

Źródło: Podlaski Oddział Wojewódzki NFZ w Białymstoku

Tabela Nr 16. Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi z powiatu elckiego korzystających z hospitalizacji poza powiatem elckim (migracja pacjentów) w latach 2016 - 2019

Narodowy Fundusz Zdrowia Podlaski Oddział Wojewódzki w Białymstoku								
Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi z powiatu elckiego korzystających z hospitalizacji poza powiatem elckim (migracja pacjentów)								
	2016		2017		2018		2019 (I półrocze)	
	dorośli	dziecko	dorośli	dziecko	dorośli	dziecko	dorośli	dziecko
Szpital Ogólny w Grajewie	87	0	99	0	73	0	21	0
Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Choroszczy	45	1	40	0	32	1	16	0
Razem	132	1	139	0	105	1	37	0

Źródło: Podlaski Oddział Wojewódzki NFZ w Białymstoku

- **Warmińsko – Mazurski Oddział Wojewódzki NFZ w Olsztynie**

Tabela Nr 17. Ilość udzielonych świadczeń psychiatrycznych w powiecie elckim w latach 2016 – 2019 z podziałem na wiek.

Warmińsko – Mazurski Oddział Wojewódzki NFZ w Olsztynie				
Świadczenia psychiatryczne dla pacjentów mieszkających w powiecie elckim				
Lecznictwo dzienne i ambulatoryjne				
Rok	liczba osób w wieku 0-18 lat	liczba osób w wieku 19+	liczba wizyt / hospitalizacji 0-18 lat	liczba wizyt / hospitalizacji 19+
2016	24	3127	46	15564
2017	15	3017	30	14693
2018	11	2966	39	14321
2019 (I półrocze)	7	2437	15	7004
Lecznictwo stacjonarne				
2016	0	19	0	19
2017	0	17	0	17
2018	0	9	0	9
2019 (I półrocze)	0	5	0	5

Źródło: Warmińsko – Mazurski Oddział Wojewódzki NFZ w Olsztynie

Tabela Nr 18. Ilość udzielonych świadczeń psychiatrycznych dla pacjentów mieszkających w powiecie elckim leczonych poza powiatem elckim w latach 2016 – 2019 z podziałem na wiek.

Warmińsko – Mazurski Oddział Wojewódzki NFZ w Olsztynie				
Świadczenia psychiatryczne dla pacjentów mieszkających w powiecie elckim leczonych poza powiatem elckim				
Lecznictwo dzienne i ambulatoryjne poza powiatem elckim				
Rok	liczba osób w wieku 0-18 lat	liczba osób w wieku 19+	liczba wizyt / hospitalizacji 0-18 lat	liczba wizyt / hospitalizacji 19+
2016	56	88	199	261
2017	26	105	62	423
2018	19	82	77	304
2019 (I półrocze)	16	73	41	177
Lecznictwo stacjonarne poza powiatem elckim				
2016	22	347	26	476
2017	17	309	19	483
2018	13	343	14	498
2019 (I półrocze)	9	195	9	247

Źródło: Warmińsko – Mazurski Oddział Wojewódzki NFZ w Olsztynie

7. Poradnia i Ośrodek Terapii Uzależnień.

Na terenie miasta Elku działają dwie placówki leczenia uzależnień:

- ["Pro-Medica" w Elku Sp. z o.o.](#) – Przychodnia Leczenia Uzależnień, w której działają:
 - Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Elku.
 - Poradnia Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych w Elku przy ul. Armii Krajowej 29/31.

Poradnie Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia zajmują się diagnozowaniem uzależnienia od alkoholu, hazardu oraz innych środków psychoaktywnych. Porady mają charakter indywidualny lub grupowy. Grupy prowadzone są dla uzależnionych, jak również współuzależnionych. Celem psychoterapeutów jest przede wszystkim pomoc osobom uzależnionym poprzez: wspieranie, motywowanie, pomoc w wychodzeniu z kryzysu i podtrzymaniu terapii. Terapia pacjenta trwa 2 lata ambulatoryjnie (indywidualna 1 raz w tygodniu, grupowa 2 razy w tygodniu), zapewniona jest opieka 4 psychoterapeutów, 1 psychologa i raz w tygodniu 1 psychiatry.

Tabela Nr 19. Dane dotyczące poradnictwa oraz terapii grupowej i indywidualnej w latach 2016 – 2018 w Poradni Leczenia Uzależnienia i Współuzależnienia w Elku

Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Elku					
Lata	Liczba osób zarejestrowanych	Ilość udzielonych porad	Liczba osób – terapia indywidualna	Liczba osób - terapia grupowa	Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi związanymi z alkoholem
2016	694	4 996	488	220	709
2017	688	4 503	472	211	620
2018	624	4 722	463	198	539

Źródło: Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia i Poradnia Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych w Elku

- Ośrodek Terapii Uzależnień Sp. z o. o w Elku, ul. Pułaskiego 21, który prowadzi Oddział Dzienny w Elku i Ośrodek Terapii Uzależnień całodobowy w Starych Juchach, który jest ośrodkiem prywatnym. Nadmienić należy, iż w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki

i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2019 oraz na rok 2020 Gmina Miasto Ełk wykupiła świadczenia w tymże ośrodku dla 21 osób z terenu naszego miasta

Ośrodek Terapii Uzależnień Oddział Dzienny w Ełku realizuje program terapeutyczny dla osób uzależnionych od alkoholu, leków, hazardu. Terapia trwa 6-8 tygodni. Terapię prowadzi 2 certyfikowanych specjalistów psychoterapii uzależnień w tym 1 psycholog i 3 razy w tygodniu 2 psychiatrów. Z terapii dziennej w 2018 roku skorzystało 83 osoby uzależnione, a w 2019 r. do dnia 25 września 60 osób. W Ośrodku całodobowym w Starych Juchach, który powstał z inicjatywy Zakonu Kanoników Regularnych Laterańskich, pacjenci również przebywają na terapii 6 tygodni, ale zamkniętej. Zapewnioną mają opiekę 5 certyfikowanych specjalistów psychoterapii uzależnień, psychologów i dwa razy w tygodniu 2 psychiatrów. Każdego roku z terapii zamkniętej korzysta łącznie ok. 300 osób.

8. Powiatowy Urząd Pracy w Ełku.

Powiatowy Urząd Pracy w Ełku realizuje zadania w zakresie polityki rynku pracy, polegające m.in. na udzielaniu pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy (pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa), organizowaniu i finansowaniu usług i instrumentów rynku pracy, przyznawaniu i wypłacaniu zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia, a także opracowywaniu analiz i sprawozdań dotyczących rynku pracy. Obejmuje swoimi zadaniami również osoby z zaburzeniami psychicznymi.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ełku liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi zarejestrowanych w PUP kształtuje się następująco:

Tabela Nr 20. Dane dotyczące liczby osób z zaburzeniami psychicznymi zarejestrowanych w PUP w Elku, w latach 2016 - 2019

Powiatowy Urząd Pracy w Elku	
Lata	Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi
2016	28
2017	47
2018	71
2019	47 (stan na 5 sierpnia 2019)

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Elku

Powyższe dane dotyczą osób z zaburzeniami psychicznymi, które zostały zarejestrowane lub pobierały z tego tytułu świadczenia. Są jeszcze osoby, które zmagają się z zaburzeniami psychicznymi a nie zostały uwzględnione w oficjalnych danych, ponieważ nie zgłaszają się po pomoc, co nie oznacza, że nie potrzebują wsparcia by móc prawidłowo funkcjonować w społeczeństwie.

9. Powiatowe Centrum Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej w Elku.

Grupę szczególnego ryzyka zaburzeń zdrowia psychicznego stanowią dzieci i młodzież. Około 50% wszystkich zaburzeń zdrowia psychicznego, z których znaczna część powiązana jest z nadużywaniem środków psychoaktywnych, agresją, zachowaniem antyspołecznym oraz obniżeniem funkcjonowania intelektualnego skutkującego problemami szkolnymi, a w konsekwencji ograniczeniem szans życiowych, zaczyna się w okresie dojrzewania. Pogarszające się samopoczucie psychospołeczne przedstawicieli najmłodszych kategorii wiekowych wynika ze stresu, braku wsparcia oraz różnorodnych form przemocy (zarówno fizycznej, jak i emocjonalnej oraz cyberprzemocy) w środowisku domowym,

a także rówieśniczym. Istotne znaczenie ma również dostępność alkoholu oraz narkotyków, która w powiązaniu z przeżywanymi napięciami oraz środowiskowo utrwalonymi wzorcami używania substancji psychoaktywnych, stanowi istotny czynnik w etiologii uzależnień oraz związanych z nimi problemów psychicznych obejmujących całe spektrum zaburzeń (zaburzeń organicznych, depresyjnych, lękowych, psychotycznych, zaburzeń osobowości, itd.).

Istotnym elementem wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi jest system edukacji przygotowany do pracy z dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami psychicznymi oraz z ich rodzicami prowadzony przez Powiatowe Centrum Pomocy Psychologicznej – Pedagogicznej w Elku, które zajmuje się: udzielaniem pomocy psychologicznej – pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka, terapią zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych, pomocą uczniom w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej, pomocą rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów, wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny i szkoły. Zadania te realizowane są poprzez diagnozę, terapię, konsultacje i doradztwo, działalność psychoedukacyjną i profilaktyczną, interwencję w środowisku ucznia i poprzez działalność informacyjną.

Tabela Nr 21. Dane Powiatowego Centrum Pomocy Psychologicznej – Pedagogicznej w Elku, dotyczące ilości wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, w latach 2015 - 2019

Powiatowe Centrum Pomocy Psychologicznej – Pedagogicznej w Elku			
Ilość wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego w tym ze względu na:			
Lata	Niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim	Niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym	Autyzm, w tym z Zespołem Aspergera
2015/2016	72	28	52
2016/2017	45	26	52
2017/2018	60	9	54
2018/2019	96	40	30

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Psychologicznej – Pedagogicznej w Elku.

Przy Centrum działa Zespół Orzekający, który wydaje:

- Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla uczniów niepełnosprawnych intelektualnie, niesłyszących, słabosłyszących, niewidomych, słabowidzących, z autyzmem, w tym z Zespołem Aspergerem, z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją, zagrożonych niedostosowaniem społecznym, niedostosowanych społecznie lub o potrzebie zajęć rewalidacyjno - wychowawczych dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu głębokim.
- Orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego dla uczniów, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły.

Tabela Nr 22. Dane Powiatowego Centrum Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej w Elku, dotyczące ilości orzeczeń o potrzebie nauczania indywidualnego, w latach 2015 - 2019

Lata	Ilość orzeczeń o potrzebie nauczania indywidualnego
2015/2016	42
2016/2017	53
2017/2018	37
2018/2019	37

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej w Elku.

- Opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju.

1. Na terenie powiatu elckiego funkcjonuje **Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy** – placówka, która stwarza możliwości nauki, wychowania i opieki dzieciom niepełnosprawnym intelektualnie. Dzieciom, które ze względu na obniżony poziom intelektualny, deficyty rozwojowe nie są w stanie realizować obowiązku szkolnego w szkołach masowych.

W Ośrodku funkcjonują:

- Szkoła Podstawowa nr 1,
- Szkoła Podstawowa nr 2,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa,
- Szkoła Przysposabiająca do Pracy oraz internat.

Do szkół w SOSW mogą uczęszczać uczniowie z lekką, umiarkowaną, znaczną i głęboką niepełnosprawnością intelektualną.

Tabela Nr 23. Dane dotyczące liczba uczniów z niepełnosprawnością intelektualną uczęszczających do SOSW w latach 2016 - 2019

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Elku	
Lata	Liczba uczniów z niepełnosprawnością intelektualną uczęszczających do SOSW
2016	181
2017	174
2018	162
2019	181 (stan na 6 sierpnia 2019)

Źródło: Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Elku

10. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Elku.

Ważnym elementem wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi jest działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Elku, które prowadzi szereg działań adresowanych do lokalnej społeczności, w tym do osób z zaburzeniami psychicznymi.

11. Warsztaty Terapii Zajęciowej w Elku.

Istotnym elementem wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi jest działalność terapeutyczno – rehabilitacyjna prowadzona przez Warsztaty Terapii Zajęciowej w Elku. Placówka przeznaczona dla osób z zaburzeniami psychicznymi (chorujące psychiczne i z niepełnosprawnością intelektualną). WTZ realizuje zadanie rehabilitacji społecznej i zawodowej zmierzającej do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności niezbędnych do możliwego niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w środowisku. Cele te osiąga się przez ogólne usprawnienie i rozwój umiejętności wykonywania czynności życia codziennego, rozwój umiejętności zawodowych, umożliwiających w przyszłości podjęcie pracy zarobkowej.

Liczba miejsc: 75, uczestników: 51

Tabela Nr 24. Dane dotyczące liczby osób z zaburzeniami psychicznymi uczęszczającymi do WTZ w Elku, w latach 2016 - 2019

Warsztaty Terapii Zajęciowej w Elku	
Lata	Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi
2016	42
2017	41
2018	47
2019	47 (stan na 10 września 2019)

Źródło: Warsztaty Terapii Zajęciowej w Elku

12. Mieszkania chronione.

Ważną rolę dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej są mieszkania chronione, jako jedną z wielu form pomocy wynikającą z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i należy do zadań obligatoryjnych zgodnie z art.17 ust.1 pkt 12 ustawy. O pobyt w mieszkaniu chronionym może ubiegać się osoba, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, lecz nie wymaga usług świadczonych przez jednostkę całodobowej opieki, wtedy takiej osobie może być przyznany pobyt w mieszkaniu chronionym. Miasto Ełk dysponuje 1 mieszkaniem chronionym, które mieści się przy ul. Kolejowej 15/4 (mieszkanie 4-osobowe), a drugie mieszkanie jest w trakcie budowy – planowany termin ukończenia 2019-2020 rok. Dla porównania - na terenie gminy Ełk funkcjonuje 1 mieszkanie chronione (3 osobowe), które jest w Mostołtach. W Gminie Kalinowo jest również mieszkanie chronione we wsi Wysokie (3-4 osobowe). Natomiast w Gminie Stare Juchy i Prostki– brak jest takich mieszkań.

13. Organizacje pozarządowe.

Na rzecz osób niepełnosprawnych intelektualnie, jak również ich rodzin, na terenie powiatu ełckiego działa wiele organizacji pozarządowych, które często w sposób oddolny zmieniają lokalną politykę działań ukierunkowaną na pomoc tymże osobom.

- Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Problemami Psychicznymi i Zagrożonych Marginalizacją „OSTOJA” w Ełku
- Stowarzyszenie „IMPULS” w Ełku
- Fundacja „Tęczowa Fundacja” w Ełku
- Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Diecezji Ełckiej
- Caritas Diecezji Ełckiej
- Stowarzyszenie Pomocy Humanitarnej im. św. Łazarza w Ełku

- Stowarzyszenie na Rzecz Chorych Długotrwale Unieruchomionych „Niebieski parasol” w Ełku
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Ełku
- Polski Związek Niewidomych Koło w Ełku
- Fundacja Reha – Vitae w Ełku
- Stowarzyszenie „Adelfi” w Ełku
- Stowarzyszenie Przyjaciół „Amazonki” w Ełku
- Warmińsko - Mazurskie Stowarzyszenie Chorych na SM w Ełku

V. Cele i zadania Programu

1. Celem głównym Programu jest:

Profilaktyka problemów zdrowia psychicznego i poprawa dobrostanu psychicznego społeczeństwa.

2. Cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1) Prowadzenie działań na rzecz upowszechniania wiedzy na temat zdrowia psychicznego i jego uwarunkowań, kształtowanie przekonań, postaw, zachowań i stylu życia wspierającego zdrowie psychiczne, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu, przeciwdziałanie seksualizacji dzieci i młodzieży – w szczególności przez prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych.

Cel szczegółowy 2) Opracowanie i realizacja samorządowych programów lub strategii ochrony zdrowia psychicznego.

Cel szczegółowy 3) Opracowanie i realizacja programów zapobiegania problemom zdrowia psychicznego w rodzinie i w środowisku lokalnym.

Cel szczegółowy 4) powołanie zespołu koordynującego działanie i monitorującego realizację zadań dotyczących promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych, z udziałem przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, opieki zdrowotnej oraz systemu oświaty na danym obszarze.

Cel szczegółowy 5) Poszerzanie i udoskonalanie oferty, rozpowszechnianie oraz wdrażanie programów profilaktycznych rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, w tym: programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej (obejmujących także uzależnienia od nikotyny), skierowanych m.in: do dorosłych, dzieci, młodzieży, rodziców w szczególności, w miejscu nauki i pracy.

Cel szczegółowy 6) Realizacja działań profilaktycznych w środowisku otwartym poprzez pracę pedagogów ulicy – streetworkerów.

Cel szczegółowy 7) Rozpowszechnianie działań w zakresie promocji zdrowego stylu życia.

Cel szczegółowy 8) Podnoszenie umiejętności nauczycieli, pedagogów szkolnych w kierunku kreowania nowoczesnych systemów wspomagania uczniów, programów rozwijających kompetencje wychowawcze i sprzyjające kształtowaniu postaw zachowań prozdrowotnych dzieci i młodzieży.

Cel szczegółowy 9) Edukacja i informowanie mieszkańców na temat profilaktyki zdrowia psychicznego

Cel szczegółowy 10) Podnoszenie kompetencji przedstawicieli instytucji działających w zakresie profilaktyki zdrowia psychicznego.

Cel szczegółowy 11) Podnoszenie kompetencji osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w zakresie skutecznych oddziaływań profilaktycznych oraz udzielających pomocy dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym.

Cel szczegółowy 12) Szkolenie profesjonalistów na temat FASD.

3. Sposób realizacji zadań:

I. Profilaktyka zdrowia psychicznego w szkołach:

1. Poradnictwo w zakresie zdrowia psychicznego dla dzieci – prowadzenie konsultacji przez psychologa dla dzieci. Zatrudnienie w ramach MPPiRPA w szkołach podstawowych na terenie Ełku psychologów.

2. Poradnictwo w zakresie zdrowia psychicznego dla dzieci – prowadzenie konsultacji przez lekarza psychiatrę dla dzieci pochodzących z rodzin z problemem alkoholowym w ramach Konkursów Ofert.

3. Wspieranie działań i realizacja rekomendowanych programów profilaktycznych kierowanych do dzieci i młodzieży w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych w zakresie profilaktyki uniwersalnej, selektywnej oraz wskazującej z uwzględnieniem profilaktyki zdrowia psychicznego.
4. Wdrażanie i realizowanie innych form oddziaływań profilaktycznych mających wpływ na zdrowie psychiczne np. debaty szkolne, spektakle, profilaktyczne programy autorskie.
5. Organizowanie szkoleń dla rodziców z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego.
6. Organizowanie szkoleń dla nauczycieli, pracowników placówek oświatowo – wychowawczych, osób pracujących z dziećmi i młodzieżą z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego.
7. Inne zadania z zakresu prowadzenia profilaktycznej działalności w szkołach wynikłe w trakcie roku.

II. Profilaktyka zdrowia psychicznego w obszarze pozaszkolnym

1. Realizacja działań prowadzonych przez pedagogów ulicznych w środowisku otwartym na osiedlach i ulicach miast.
2. Dofinansowanie w ramach Konkursów Ofert 2020 działalności placówek wsparcia dziennego, zajmujących się dziećmi z grup ryzyka, kontynuacja grup wsparcia, konsultacje specjalistów.
3. Organizacja i wspieranie imprez profilaktycznych, kampanii społecznych, edukacyjnych promujących zdrowy styl życia, w tym wolny od uzależnień z uwzględnieniem profilaktyki zdrowia psychicznego i skierowanych do dzieci oraz młodzieży.
4. Dofinansowanie w ramach Otwartych Konkursów Ofert zajęć dla dzieci i młodzieży szkolnej o charakterze sportowym prowadzonych przez organizacje pozarządowe.
5. Inne zadania z zakresu prowadzenia profilaktyki pozaszkolnej wynikłe w trakcie roku.

III. Edukacja publiczna w zakresie profilaktyki zdrowia psychicznego

1. Współpraca z radiem, telewizją, prasą, korzystanie z socialmediów w zakresie profilaktyki zdrowia psychicznego.

2. Prowadzenie stałego systemu informacji na temat działań podejmowanych na rzecz profilaktyki zdrowia psychicznego.
3. Funkcjonowanie strony internetowej, na której kontynuowane jest umieszczanie informacji z zakresu udzielanej pomocy, adresów placówek pomocowych oraz organizowanych przez Wydział Polityki Społecznej wydarzeń.
4. Organizacja imprez adresowanych do mieszkańców miasta o charakterze profilaktycznym i prorodzinnym w formie: festynów, pikników, kampanii społecznych, edukacyjnych i innych, ze szczególnym uwzględnieniem zdrowia psychicznego.
5. Organizacja szkoleń dla grup zawodowych, które podczas wykonywania obowiązków służbowych stykają się z problemem w zakresie zaburzeń zdrowia psychicznego.
6. Inne zadania służące propagowaniu profilaktyki w zakresie zdrowia psychicznego wykonane w trakcie roku.

VI. Monitoring i sprawozdawczość

Monitorowanie przebiegu realizacji Programu odbywać się będzie w oparciu o coroczne sprawozdania podmiotów zaangażowanych w jego realizację.

Corocznie, w ramach monitoringu, Zespół koordynujący realizację Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w mieście Ełku na lata 2020-2022, dokona dokładnej analizy realizacji Programu oraz przygotuje i przedłoży informacji z wykonania zadań Programu Radzie Miasta Ełku.

Podmiotem koordynującym realizację Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w mieście Ełku na lata 2020-2022 jest Wydział Polityki Społecznej Urzędu Miasta Ełku.

Wskaźniki osiągnięcia celów:

I. Profilaktyka zdrowia psychicznego w szkołach:

1. liczba zatrudnionych w szkołach psychologów,

2. liczba dzieci, które skorzystały z pomocy psychologów zatrudnionych w szkołach podstawowych na terenie Ełku,
3. liczba dzieci, które skorzystały z konsultacji lekarza psychiatry finansowanych z Otwartych Konkursów Ofert,
4. liczba zrealizowanych rekomendowanych programów profilaktycznych w ełckich szkołach,
5. liczba dzieci i młodzieży biorących udział w rekomendowanych programach profilaktycznych,
6. liczba zrealizowanych innych form oddziaływań profilaktycznych,
7. liczba osób objętych innymi formami oddziaływań profilaktycznych,
8. liczba szkoleń z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego skierowana do rodziców
9. liczba rodziców biorących udział w szkoleniach z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego,
10. liczba szkoleń zorganizowanych dla osób pracujących z dziećmi i młodzieżą z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego (w tym: nauczycieli, pracowników oświaty),
11. liczba osób biorących udział w szkoleniach z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego (w tym: nauczycieli, pracowników oświaty),

II. Profilaktyka zdrowia psychicznego w obszarze pozaszkolnym

1. liczba dzieci i młodzieży objętych działaniami pedagogów ulicznych,
2. liczba organizacji, które otrzymały dofinansowanie na działania związane z funkcjonowaniem placówek wsparcia dziennego,
3. liczba dzieci objętych działaniami placówek wsparcia dziennego,
4. liczba zorganizowanych imprez profilaktycznych festynów, pikników, kampanii społecznych, edukacyjnych promujących zdrowy styl życia w tym wolny od uzależnień z uwzględnieniem profilaktyki zdrowia psychicznego,
5. wysokość środków finansowych przeznaczonych na zakup materiałów związanych z realizacją programów profilaktycznych,
6. liczba organizacji, które otrzymały dofinansowanie na pozalekcyjne zajęcia dla dzieci i młodzieży o charakterze sportowym
7. liczba dzieci biorących udział w zajęciach o charakterze sportowym.

III. Edukacja publiczna w zakresie profilaktyki zdrowia psychicznego

1. liczba zorganizowanych imprez profilaktycznych festynów, pikników, kampanii społecznych, edukacyjnych i innych z uwzględnieniem profilaktyki zdrowia psychicznego,
2. liczba zorganizowanych szkoleń dla grup zawodowych, które podczas wykonywania obowiązków stykają się z problemem w zakresie zaburzeń zdrowia psychicznego,
3. liczba osób biorących udział we wskazanych wyżej szkoleniach i programach.

VII. Podsumowanie i wnioski

Ochrona Zdrowia Psychicznego stanowi priorytetowe działanie określonych instytucji, jednak nie jest w stanie całkowicie przeciwdziałać zaburzeniom psychicznym. Wieloletnie doświadczenia w tym zakresie, związane z metodami leczenia, formami udzielania pomocy w obszarze placówek służby zdrowia, wskazują na konieczność ścisłej współpracy z instytucjami zapewniającymi wspomaganie w procesie edukacji (diagnoza i terapia) i pomocy społecznej oferowanej w środowisku lokalnym. Oparcie społeczne jest bardzo istotnym „ogniwem” w opiece nad osobami z zaburzeniami psychicznymi, ponieważ współczesne tendencje polskie i wspólnotowe prowadzą do odchodzenia od instytucjonalnego modelu opieki i przechodzenia do modelu opieki środowiskowej.

W Polsce systematycznie wzrasta liczba osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych. W kolejnych latach prognozowany jest wzrost tej tendencji (ze względu na liczne wyzwania cywilizacyjne oraz zwiększenie poziomu społecznych zagrożeń dla zdrowia psychicznego, takich jak: bezrobocie, ubóstwo, przemoc, rozluźnienie więzi społecznych).

W Polsce działa ok. 1,5 tys. podmiotów udzielających świadczeń w zakresie opieki psychiatrycznej. Blisko 60 proc. z nich to podmioty prywatne. Co więcej, opieka psychiatryczna jest coraz wyraźniej obecna w strategiach rozwoju największych grup medycznych w Polsce. Ok. 1,6 mln Polaków leczy się psychiatrycznie. W Polsce na wizytę do psychiatry w ramach NFZ, choć nie potrzebne jest skierowanie, trzeba czekać średnio

3-4 miesiące. W powiecie ełckim czas oczekiwania na wizytę jest średnio 2-3 miesiące. Powodem małej dostępności do leczenia psychiatrycznego jest zbyt mała liczba psychiatrów, gdzie w samym powiecie ełckim w roku 2016 było 4 lekarzy specjalistów psychiatrii, w 2017 i 2018 – 5, a w 2019 jest już tylko 4 lekarzy (*źródło: NFZ Olsztyn*) (w tym brak lekarzy psychiatrów dla dzieci i młodzieży) oraz niedoinwestowanie tej dziedziny w ramach publicznej opieki zdrowotnej. W Polsce jest obecnie 4 275 tys. specjalistów psychiatrii z czego aktywnie wykonuje zawód 3 976 psychiatrów (w województwie warmińsko – mazurskim jest 113 specjalistów), tymczasem w Niemczech 18,2 tys., a we Francji 15,2 tys. Mamy zaledwie 90 lekarzy tej specjalności na 1 mln ludności, podczas gdy np. w Szwecji przypada ich 231, we Francji – 228, na Litwie – 225, w Niemczech – 223 (*źródło: Puls Medycyny*). Zasoby kadrowe są jednym z zasadniczych elementów opieki zdrowotnej, które gwarantują skuteczne funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia. Aktualny stan zabezpieczenia kadrowego w opiece psychiatrycznej jest niewystarczający i rzutuje na możliwości rozwoju opieki psychiatrycznej w najbliższych latach. Konieczne jest podjęcie działań w kierunku zwiększenia zasobów kadrowych.

Zauważalne są też deficyty wiedzy w zakresie problematyki zdrowia psychicznego – jego zagrożeń i sposobów wzmacniania, stereotypowe wyobrażenia na temat osób chorujących psychicznie, a wreszcie postawy ujawniające stygmatyzację osób doświadczających zaburzeń psychicznych. Na tej podbudowie tworzą się warunki, w których ochrona zdrowia psychicznego nie jest traktowana priorytetowo i jest wypierana przez inne cele związane z polityką zdrowotną i społeczną realizowaną na szczeblach centralnym i lokalnym. Z barier aksjologiczno - świadomościowych wynikają zatem pozostałe bariery: polityczne, legislacyjne, ekonomiczne (niedofinansowanie psychiatrii w porównaniu z innymi dziedzinami medycyny) i organizacyjne. Bariery te utrudniają budowanie systemu wsparcia pomimo znacznego zasięgu i natężenia problemów zdrowia psychicznego.

Promocja zdrowia psychicznego wymaga pozytywnego języka opisu zdrowia psychicznego, wymaga odwagi w przełamywaniu stereotypowego podejścia do zdrowia psychicznego ograniczonego do jego zaburzeń, objawów i chorób. Dlatego niezwykle istotne jest propagowanie pozytywnego rozumienia zagadnień zdrowia psychicznego. Niedostateczna wiedza lub nieadekwatne rozumienie problemu powoduje, że promocja zdrowia psychicznego kojarzona jest przede wszystkim z działaniami na rzecz osób cierpiących na choroby lub zaburzenia psychiczne.

Wnioski

Po zapoznaniu się z Narodowym Programem Zdrowia oraz Programem Ochrony Zdrowia Psychicznego oraz dokonania diagnozy postawione zostały następujące wnioski:

1. Niewystarczająca liczba lekarzy specjalistów zajmujących się bezpośrednio osobami z zaburzeniami psychicznymi, która powoduje długofalowe skutki (m. in. wydłużenie do wielu miesięcy czasu oczekiwania na wizytę, rezygnację z podjęcia leczenia i pogorszenie się stanu zdrowia chorych);
2. Brak stacjonarnej opieki psychiatrycznej – konieczność powołania przez samorząd powiatu ełckiego Centrum Zdrowia Psychicznego, gdzie będzie udzielana pomoc medyczna bez konieczności szukania wsparcia w innych placówkach poza terenem powiatu ełckiego;
3. Niewystarczająca opieka psychiatryczna dla dzieci i młodzieży. W mieście Ełku jest niewystarczająca liczba lekarzy psychiatrów, którzy zajmują się dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami psychicznymi.

Jest to problem na szczeblu krajowym. W Polsce brakuje ok. 200 psychiatrów dziecięcych. Lekarze nie chcą kształcić się w tym kierunku, ponieważ obawiają się obciążenia psychicznego. Tymczasem na pomoc czeka coraz więcej dzieci. Szacuje się, że na zaburzenia depresyjne cierpi co czwarty niepełnoletni Polak.

Z danych Naczelnej Izby Lekarskiej wynika, że w Polsce pracuje 393 psychiatrów dziecięcych. Dla porównania – psychiatrów osób dorosłych jest 3 882, a pediatrów - 14 893. Jednocześnie w ubiegłym roku (2018) podczas naboru na specjalizację z zakresu psychiatrii dostępnych dla lekarzy było kilkanaście miejsc. Na specjalizację z psychiatrii dziecięcej udostępniono trzy miejsca.